

захтијевало и употпуњенији историографски закључак.

Студију „Научници Србије и стварање Југославије“ препоручујемо широј читалачкој публици и

онима код којих оваква студија појачава дјелатност или је непосредно подстиче.

Сенка Распоповић

МОША ПИЈАДЕ, ЗБОРНИК РАДОВА

Београд 1987.

Ових дана се навршило 30 година од смрти Моше Пијаде (15. III 1957). Оно што је он урадио за југословенски револуционарни покрет и Комунистичку партију Југославије у међуратном (1918—1941), ратном (1941—1945) и послеријатном периоду све до изненадне смрти 1957. године саставни је дио токова југословенског друштва. За читавог свог живота (1890 — 1957) Пијаде је био присутан у југословенском стваралаштву (новинарству, сликарству) и посебно политици. Као новинар и покретач листа „Слободна реч“ (1919) постао је члан КПЈ 1920. године. Од тада па до краја живота остао је непоколебљиви комуниста, израставши у једног од најистакнутијих југословенских комуниста и политичара свог времена.

Поводом 30. годишњице смрти Моше Пијаде у издању Института за савремену историју и „Књижевних новина“ објављена је књига под насловом „Поша Пијаде“. У овој књизи су објављени радови са научног скупа који су прије десет година (1977) организовали Институт за савремену историју и Скупштина Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Уз Предговор П. Качавенде, у овом зборнику објављено је 28 прилога са разноврсном проблематиком о раду М. Пијаде. Зборник радова је илустрован са неколико фотографија и репродукција сликарских радова М. Пијаде.

Радови објављени у овом зборнику су разноврсни по тематици, што говори да је и рад М. Пијаде био разноврстан и многострук. Ријетко је који човјек у веома сло-

женим приликама овако успјешно сбављао више крупних питања и усмјеравао сложене друштвене токове. О томе нам говоре и наслови радова објављених у овом зборнику. Напомињемо да су радови Моше Пијаде објављени 1964. и 1966. године у пет књига. Почео је да објављује 1912, а посљедњи интервју дао је фебруара 1957. године. О значају изучавања дјела Моше Пијаде пише Перо Дамјановић. „Поша Пијаде — марксист на делу“ наслов је рада већ покојног Душана Недељковића. Енвер Реџић је обрадио питање — Моша Пијаде о социјалистичком радничком покрету и националним односима у Босни и Херцеговини. Још првих година свог револуционарног рада М. Пијаде је писао о Македонији и македонском питању од 1918. до 1925, тј. до његовог одласка на вишегодишњу робију. Ово је предмет рада Даринке Пачемске. Миленко Палић пише о Моши Пијаде и радничком покрету у Војводини у годинама послерије првог свјетског рата. Послије забране легалног рада КПЈ (крајем децембра 1920) почетком 1923. дошло је до формирања Независне радничке партије Југославије, као легалне форме рада КПЈ. Те године вођена је и дискусија у КПЈ о разним питањима. То питање је и наслов саопштења Франца Клопчића. Звонимир Станковић је обрадио питање Моша Пијаде као оснивач листа „Комунист“ У овом зборнику је објављен и рад покојног Родољуба Чолаковића „Улога Моше Пијаде у формирању кадрова КПЈ Бранислав Глигоријевић пише о доп-

риносу Моше Пијаде борби против буржоаског политичког поретка у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. О доприносу М. Пијаде рјешавању националног питања у Југославији пише Коча Јанчић. Моша Пијаде је био и у Билећком концентрационом логору, па о томе пише Славољуб Цветковић. Смиљана Ђуројевић пише о елементима синтезе у историји КПЈ насталој у казниони Сремске Митровице. „Моша Пијаде сатиричар, хумориста и карикатуриста“ наслов је рада Драгице Лазаревић. Михаило Апостолски пише о раду М. Пијаде на афирмацији македонске националне индивидуалности. О боравку М. Пијаде у Црној Гори 1941 — 1942. године пише Ђуро Вујовић. Душан Живковић пише о М. Пијаде и фочанским прописима. О упутствима Покрајинског народноослободилачког одбора за Црну Гору и Боку и о фочанским прописима пише Зоран Лакић. Јован Р. Бојовић пише о раду М. Пијаде у Дурмиторској партизанској републици (1941 — 1942). „Гледање М. Пијаде на национално питање у Босни и Херцеговини“ наслов је рада Касима Суљевића. Михаило Соболевски пише „Моша Пијаде и народноослободилачки покрет у Хрватској“ О доприносу М. Пијаде изградњи југословенске федерације пише Евгени Димитров. Јова Михаљевић пише о улози М. Пијаде у раскривању контрареволуционарног покрета Драже Михаиловића. „Правна мисао Моше Пијаде о стварању и

изградњи нове Југославије“ наслов је саопштења Леона Гершковића. Борис Буклијаш пише „Моша Пијаде и Закон о народним одборима из 1946. године“. Мошин биограф Слободан Нешовић написао је саопштење „Моша Пијаде и јавност скупштинског рада“. Смиља Аврамов пише „Моша Пијаде о односима у послератном свету“. „Схватање Моше Пијаде о ангажованом новинарству“ наслов је саопштења Здравка Лековића. Ванек Шифтар пише „Моша Пијаде као стваралац темеља нашег самоуправниог права и борац за равноправност Рома“.

Наслови говоре о разноврсности радова у зборнику посвећеном Моши Пијади. У исто вријеме то нам казује о разноврсности питања којима се Пијаде бавио. Његова многобројна преписка у току рата, нарочито у првој години рата, говори о његовом вишеструком ангажовању на културним, образовним, просвјетним, политичким, војним и другим питањима.

Ова књига добро ће доћи свим оним које буде интересовала тематика везана за рад велике југословенске личности Моша Пијаде. И не само то: књига је и прилог изучавању револуционарног покрета, рата и социјалистичке револуције и послератног периода развоја Социјалистичке Југославије.

Драгослав Бојовић

ИСТОРИЈСКИ ЧАСОПИС, ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ У БЕОГРАДУ

књига XXXI, 1984. стр. 336

Часопис је годишњак Института, па понекад излази и са већим закашњењем. У часопису је објављено 8 чланака и неколико прилога различитих по тематици из периода од раног средњег вијека до балканских ратова 1912. и 1913. године.

Јованка Калић у чланку „Ниш у средњем веку“ обрађује овај град у дугом временском периоду од раног средњег вијека до коначног уништења српске државе 1459. године. Рад Јосипа Лучића носи назив „О неким облицима неаграрне привреде у дубровачком за-